

จริยธรรมในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์

รศ.ดร.มณฑา เก่งการพานิช

ภาควิชาสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์

คณะสาธารณสุขศาสตร์ ม.มหิดล

ประเด็นนำเสนอ

- ขอบเขต
- จริยธรรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์
- จรรยาบรรณนักวิจัย

การวิจัยทางสังคมศาสตร์

- การศึกษาค้นคว้าหาความจริงด้วยระบบและวิธีการทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับสังคมและพฤติกรรม **ปรากฏการณ์ หรือปฏิบัติการ** ตลอดจนความรู้สึคนึกคิดของมนุษย์และสังคม เพื่อให้ทราบถึงความรู้และความจริงที่จะนำมาแก้ไข ปัญหาของสังคม หรือก่อให้เกิดความรู้ใหม่
- ขอบเขตครอบคลุมการวิจัยประวัติศาสตร์ จิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ และสาธารณสุข

การวิจัยทางสังคมศาสตร์

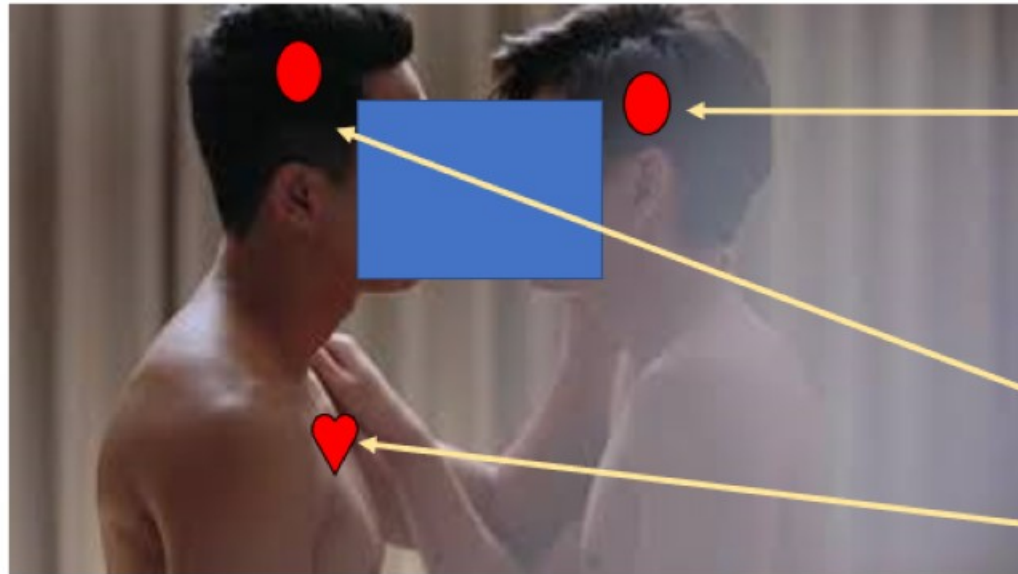
- เป็นการวิจัยที่มีความเสี่ยงน้อยต่อร่างกายของอาสาสมัคร แต่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อจิตใจ สถานะทางสังคม เศรษฐฐานะ การตีตราและอันตรายทางกฎหมาย (ซึ่งเกิดขึ้นได้ทั้งในการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ)

พฤติกรรมคือ ...กิจกรรมทั้งที่เป็นรูปธรรม (การกระทำ) และนามธรรม (ความคิด ความรู้สึก)

พฤติกรรมภายนอก (Overt beh.)

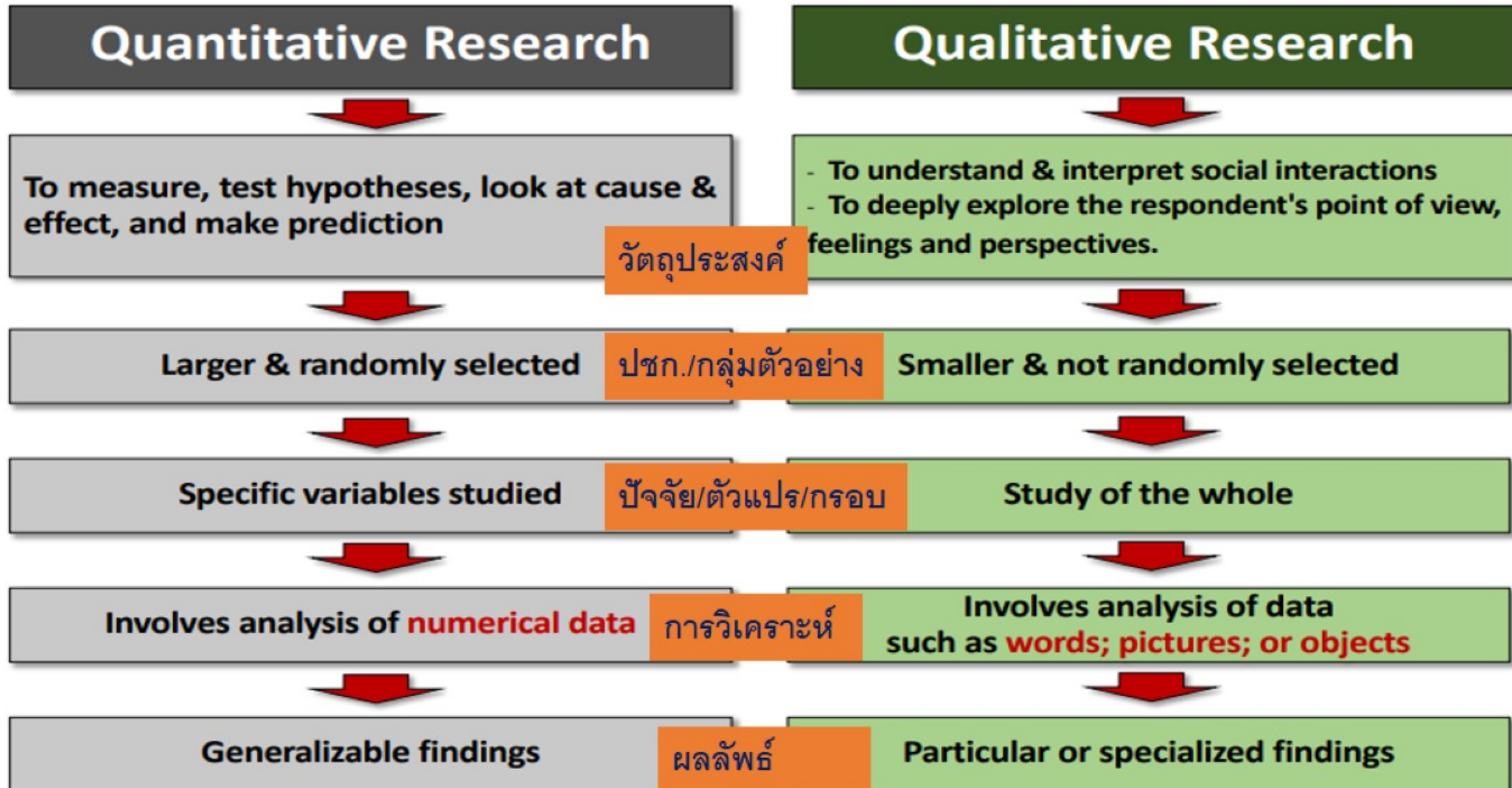

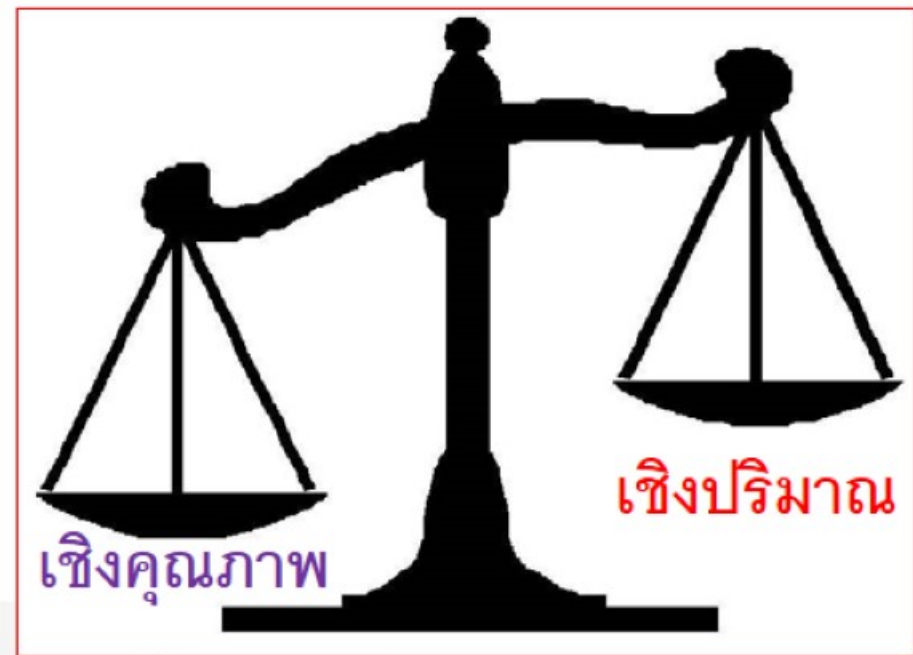
- พฤติกรรมด้านความคิดความเข้าใจ (Cognition & Knowledge)
- พฤติกรรมด้านอารมณ์ ความรู้สึก ทัศนคติ ค่านิยม

พฤติกรรมภายใน (Covert beh.)

ข้อตระหนัก..คือ สามารถวัดได้ด้วยวิธีการและเครื่องมือใดๆ

การวิจัยทางสังคมศาสตร์ จำแนกตาม ปรัชญาการแสวงหาความจริง

ผสมวิธี (Mixed method)

หลักจริยธรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์

หลักความยุติธรรม
(Justice)

หลักคุณประโยชน์และไม่
เป็นโทษ (Beneficence
and Non-maleficence)

หลักจริยธรรมการวิจัย
Belmont Report

หลักเคารพในบุคคล
(Respect for person)

หลักจริยธรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ (1)

1. หลักเคารพในบุคคล (Respect for person)

- เป็นพื้นฐานของการปกป้องผู้ถูกวิจัยทั้งด้าน ความรู้สึก/ศักดิ์ศรี /การตีตรา/ ของทั้งทางร่างกาย จิตใจ และความมั่นคงทางวัฒนธรรม

- การเคารพในการขอความยินยอมโดยการบอกกล่าวข้อมูลและให้อาสาสมัคร ตัดสินใจเข้าร่วมอย่างอิสระ..หนังสือแสดงเจตนายินยอม (Informed Consent)

- ในทางปฏิบัติ... อ่านหรือแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับ กระบวนการ สิทธิ หน้าที่ (ที่มา วัตถุประสงค์ เหตุผลที่บุคคลได้รับเชิญเข้าร่วมวิจัย กระบวนการในการเข้าร่วมวิจัย ประโยชน์ การปกป้องความเสี่ยงที่อาจเกิด ความสมัครใจและสามารถออกจาก การเข้าร่วมวิจัยได้ทันทีโดยไม่ต้องบอกกล่าว รายละเอียด การติดต่อกับ ประธาน คณะกรรมการการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยที่เป็นผู้ลงนามรับรอง และการขอ จริยธรรมการวิจัยของโครงการ)

1. หลักเคารพในบุคคล (Respect for person) (ต่อ)

- การเคารพศักดิ์ศรีของกลุ่มเปราะบางและอ่อนแอซึ่งด้อยความสามารถ ทางร่างกาย และ/หรือ ในการตัดสินใจ เช่น เด็ก ผู้ป่วย ผู้ถูกคุมขัง ผู้พิการ เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้ต้องได้รับการปกป้องจากการถูกใช้ในทางที่ผิด นำไปหาผลประโยชน์ และการแบ่งชนชั้น
- การเคารพในความเป็นส่วนตัวและความลับและรักษาความลับ (respects for privacy and confidentiality)
การเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นคนที่หลากหลาย วัฒนธรรม ดังนั้น นักวิจัยจะต้องระบुरายละเอียด การรักษาความลับและวิธีการทำลายเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

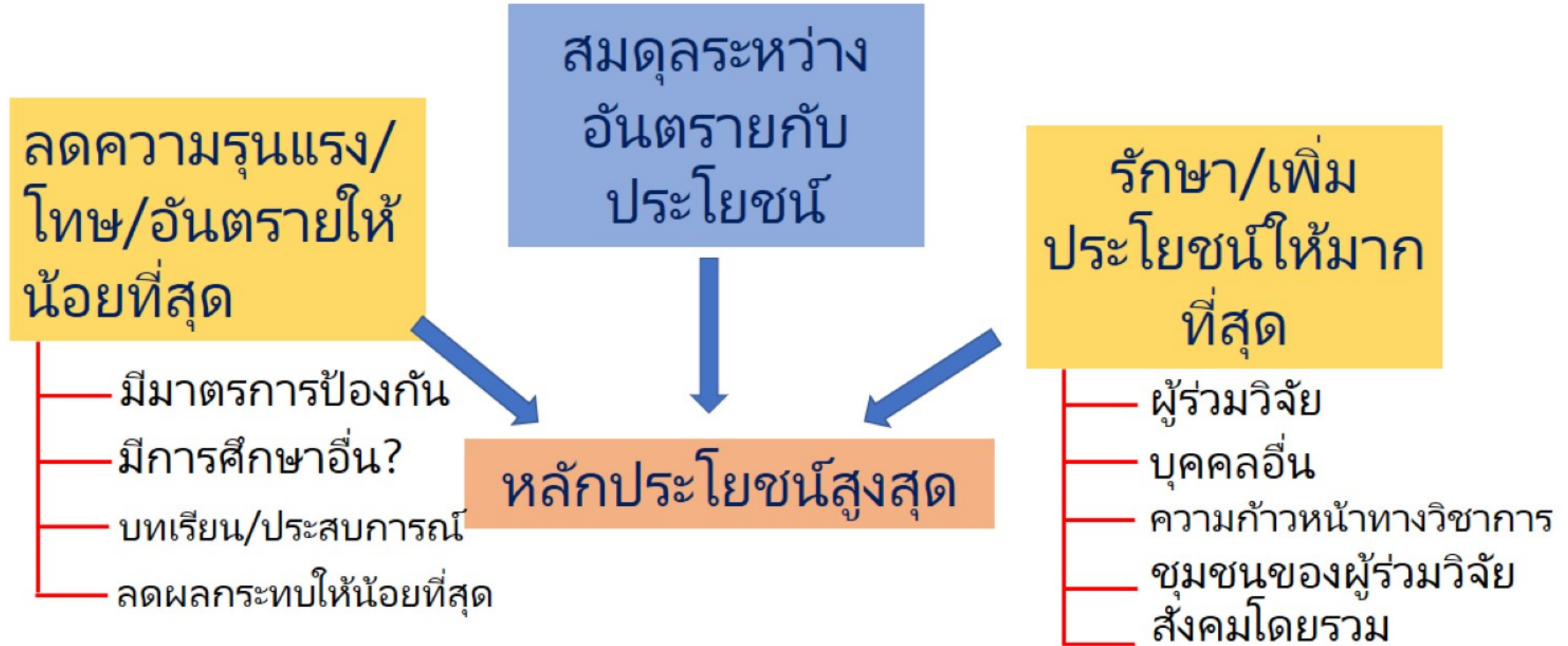
หลักจริยธรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ (2)

2. หลักคุณประโยชน์และไม่เป็นโทษ (Beneficence and Non-maleficence)

- วิเคราะห์ประโยชน์และความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีของอาสาสมัคร
- ประเมินความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่ออาสาสมัครที่เข้าร่วม
- ประเมินคุณประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดจากการเข้าร่วม

2. หลักคุณประโยชน์และไม่เป็นโทษ (Beneficence and Non-maleficence)

หลักจริยธรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ (3)

3. หลักความยุติธรรม (Justice).. ความเที่ยงธรรมและความเสมอภาค

- ขจัด/ลดอคติและการเลือกปฏิบัติในการเลือกอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย
- กำหนดหลักเกณฑ์ในการกระจายประโยชน์และภาระในการเข้าร่วมการวิจัยอย่างเป็นธรรม
- ไม่แสวงหาประโยชน์จากการเลือกวิจัยในกลุ่มเปราะบาง/กลุ่มอ่อนแอเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

หลักยุทธธรรมในการเลือกตัวอย่าง

- เกณฑ์ในการคัดเลือก (คุณสมบัติของอาสาสมัครเข้าร่วมวิจัย) ได้แก่ เกณฑ์คัดเข้า คัดออก ยุติ และ ถอนตัว เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์สถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย
- กระบวนการคัดเลือกที่ไม่นำไปสู่ผลกระทบทางสังคมซึ่งอาจนำไปสู่การกล่าวโทษ การตีตรา หรือการเลือกปฏิบัติ
- วิธีการเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยต้องเป็นธรรม ไม่มีอคติลำเอียง หรือไม่เลือกปฏิบัติ
- เคารพสิทธิและการตัดสินใจของผู้ที่สนใจต้องการอาสาเป็นผู้เข้าร่วมวิจัย

จรรยาบรรณการวิจัยอยู่ในขั้นใด (1)

- ชื่อเรื่องวิจัย (มีการตีตรา?)
- การทบทวนวรรณกรรม (การคัดลอก)
- ระเบียบวิธีวิจัย
 - ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/การเลือก
 - การไม่มีอคติในการเลือกผู้ที่จะเข้าร่วมการวิจัย
 - การพิจารณาส่วนได้ส่วนเสียของผู้มีส่วนในการวิจัย (การปกป้องคุ้มครอง ผู้ถูกวิจัย)
 - จำนวนตัวอย่าง/กลุ่มตัวอย่าง ที่กำหนดไว้กับการเก็บได้จริง
 - การแสดง/ปกปิดสถานภาพของนักวิจัย

จริยธรรมการวิจัยอยู่ในขั้นใด (2)

- เครื่องมือและการเก็บข้อมูล
 - การเลือกเครื่องมือ (แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ฐานข้อมูลทุติยภูมิ Google form)
 - การออกแบบเครื่องมือ (ภาษา ความชัดเจน ความยาว)
 - การทดสอบและหาคุณภาพเครื่องมือ
 - วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล (สังเกต สอบถามบุคคล/กลุ่ม สัมภาษณ์ ออนไลน์ google form, google map)
 - สถานที่เก็บข้อมูล
 - การบันทึกข้อมูล และการเก็บรักษาความลับ

จรรยาบรรณนักวิจัย: ประเด็นที่ควรตระหนัก

- เป็นการวิจัยที่ทำ/เกี่ยวข้องกับคน/มนุษย์
- คน/มนุษย์มีชีวิต จิตใจและอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด
- นักวิจัยต้องมีจรรยาบรรณ (การดำเนินการวิจัยที่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และพื้นฐานจริยธรรมและหลักวิชาการที่เหมาะสม) เพื่อให้การวิจัยได้มาตรฐาน

จรรยาบรรณนักวิจัย : 9 แนวทางปฏิบัติ (1)

1. นักวิจัยต้องซื่อสัตย์และมีคุณธรรมทางวิชาการ
 - มีความซื่อสัตย์ในทุกขั้นตอนการวิจัย (ชื่อเรื่อง การเลือกกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์/แปลผล ฯลฯ)
 - จัดสรรผลประโยชน์งานวิจัยอย่างเป็นธรรม
 - เสนอผลงานอย่างตรงไปตรงมา ไม่นำเสนอผลตามความต้องการของแหล่งทุน
 - ไม่นำผลงานของคนอื่นมาเป็นของตน (การคัดลอก การอ้างอิง)

จรรยาบรรณนักวิจัย : แนวทางปฏิบัติ (2)

2. นักวิจัยต้องคำนึงถึงพันธะในการทำวิจัยกับหน่วยงาน
สังกัดและแหล่งทุน

- ศึกษาเงื่อนไขของแหล่งทุนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาหรือข้อ
โต้แย้งในภายหลัง

- หุ้มเทการทำวิจัยเพื่อให้ได้ผลงานที่มี
คุณภาพและนำไปใช้ประโยชน์ต่อส่วนรวม

จรรยาบรรณนักวิจัย : แนวทางปฏิบัติ (3)

3. นักวิจัยต้องมีความรู้ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการทำวิจัยเรื่องนั้นๆ

- หัวหน้าโครงการ/องค์ประกอบของทีมสามารถตอบโจทยวิจัยได้
- รักษาคุณภาพและมาตรฐานของงานวิจัย

จรรยาบรรณนักวิจัย : แนวทางปฏิบัติ (4)

4. นักวิจัยต้องมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

- ดำเนินการวิจัยที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อบุคคล สังคม ชุมชน ความเชื่อ วัฒนธรรม
- วางแผนป้องกันและมีแนวทางความรับผิดชอบหากเกิดผลลัพท์ที่ไม่พึงประสงค์

จรรยาบรรณนักวิจัย : แนวทางปฏิบัติ (5)

5. นักวิจัยต้องเคารพในศักดิ์ศรีและสิทธิของกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง (คน) ที่เข้าร่วมการวิจัย
- ต้องได้รับการยินยอมก่อนเข้าร่วม
 - การปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่างด้วยความเคารพ
 - ดูแลและปกป้องสิทธิประโยชน์ของกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง

จรรยาบรรณนักวิจัย : แนวทางปฏิบัติ (6)

6. นักวิจัยต้องปราศจากอคติในการทำวิจัยในทุกขั้นตอน
 - มีอิสระทางความคิด
 - ใช้หลักการทางวิชาการเป็นเกณฑ์ และไม่มีอคติ
 - เสนอข้อมูลตามความจริง ไม่เจตนาเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือสร้างความเสียหายให้ผู้อื่น

จรรยาบรรณนักวิจัย : แนวทางปฏิบัติ (7)

7. นักวิจัยควรนำผลการวิจัยไปใช้ในทางที่ชอบ

- มีความรอบคอบในการเสนอผลงานวิจัย

- ทำการเผยแพร่โดยคำนึงถึงประโยชน์ทางวิชาการและส่วนรวม

- เสนอผลตามความจริง ไม่ขยายผลโดยปราศจากหลักฐาน/ข้อมูลและการตรวจสอบทางวิชาการ

จรรยาบรรณนักวิจัย : แนวทางปฏิบัติ (8)

8. นักวิจัยควรเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น
- ยินดีในการแลกเปลี่ยนและสร้างความเข้าใจในงานวิจัยในวงการวิชาการ
 - ยอมรับฟังข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการวิจัยและการนำเสนอผลเพื่อสร้างความรู้ที่ถูกต้องและการนำไปใช้ประโยชน์

จรรยาบรรณนักวิจัย : แนวทางปฏิบัติ (9)

9. นักวิจัยพึงมีความรับผิดชอบต่อสังคมทุกระดับ

- การกำหนด**หัวข้อวิจัย**เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ ความเจริญของสถาบันและประโยชน์ของส่วนรวม
- ประเด็นวิจัยไม่ขัดต่อความเจริญ/ศีลธรรมอันดีงามของสังคม ความสงบเรียบร้อยของสังคม และกฎหมาย
- ส่งเสริมนักวิจัยรุ่นใหม่ในการสร้างสรรค์ความรู้แก่สังคม

“ปลูก...ชีวิต
ปลูก...จริยธรรม
เพื่อชีวิตที่มีคุณค่า”